

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 30 januari 2025

Mål nr
B 9418-24

PARTER

Klagande

SS

Ombud och offentlig försvarare: Advokat EJ

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Häktning i utlämningsärende

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Norrköpings tingsrätts beslut 2024-12-04 i mål B 4835-24

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen upphäver tingsrättens beslut om häktning och förordnar följande.

- SS förbjuds att utan tillstånd lämna Sverige (reseförbud).
- SS föreläggs att anmäla sig hos polisen i Finspång varje onsdag mellan kl. 09.00 och 11.30 (anmälningsskyldighet).
- Överträder SS beslutet kan han omedelbart anhållas eller häktas.

EJ ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt SS med 4 393 kr. Av beloppet avser 3 514 kr arbete och 879 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SS har yrkat att Högsta domstolen ska upphäva häktningsbeslutet.

Riksåklagaren har motsatt sig att tingsrättens beslut ändras.

SKÄL

Bakgrund

1. Bosnien och Hercegovina har begärt att SS ska utlämnas för verkställighet av ett fängelsestraff på två år enligt en dom meddelad den 22 juli 2016 av den kommunala domstolen i Lukavac. Domen fastställdes med viss ändring av den kantonala domstolen i Tuzla den 14 december 2016. Straffet avser stöldbrott begångna mellan den 4 november 2009 och den 12 januari 2010. Enligt uppgift från myndigheterna i Bosnien och Hercegovina preskriberas påföljden i december 2026.

2. Tingsrätten häktade SS den 4 december 2024 med hänvisning till ansökan om utlämning. Som skäl för häktning angavs att det finns risk för att han avviker eller på annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (flyktfara).

3. SS har tidigare varit föremål för framställningar om utlämning till Bosnien och Hercegovina. Han utlämnades i november 2015 för lagföring avseende de gärningar som han nu är dömd för (jfr Högsta domstolens beslut den 12 oktober 2015 i mål Ö 2482-15). Han har varit föremål för ytterligare ett utlämningsförfarande. Det avsåg andra gärningar än de nu aktuella. Högsta domstolen förklarade i det ärendet att det fanns hinder för utlämning (Högsta domstolens beslut den 6 maj 2020 i mål Ö 360-20).

Frågorna i målet

4. I målet uppkommer frågor om proportionalitet och hur flyktfara ska bedömas vid prövning av yrkanden om häktning eller andra tvångsmedel i samband med en begäran om utlämning. Vidare aktualiseras frågan om hur bestämmelsen om absolut preskription i 35 kap. 6 § brottsbalken ska tillämpas i ett utlämningsärende.

Tvångsmedel under ett utlämningsförfarande

5. Fram till dess att en utlämning har verkställts kan den eftersökta personen vara underkastad tvångsmedel i enlighet med vad som gäller i brottmål (se 16 § tredje och fjärde styckena lagen, 1957:668, om utlämning för brott). Ett beslut av rätten gäller tills vidare intill dess att ärendet har avgjorts eller, om utlämning beviljas, till dess denna har verkställts. Finner Högsta domstolen att det finns hinder mot utlämning upphör beslutet genast att gälla.

6. Av hänvisningen till vad som gäller om tvångsmedel i brottmål följer att regleringen i 24 kap. rättegångsbalken om häktning och anhållande gäller i tillämpliga delar. Det innebär att en viss misstankegrad ska vara uppnådd, att de aktuella brotten måste vara av viss svårhet och att något särskilt häktningsskäl (flyktfara, kollusionsfara eller recidivfara) måste föreligga för att häktning ska kunna ske. Häktning får dessutom ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (se 24 kap. 1 § tredje stycket).

7. Hänvisningen till tvångsmedel i brottmål innebär att även regleringen i 25 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken om reseförbud och anmälningsskyldighet gäller med de krav på misstankegrad, brott av viss svårhet och att det ska föreligga flyktfara som föreskrivs där. Av sista stycket framgår att det också enligt i denna bestämmelse är ett krav att skälen för åtgärden står i proportion till det ingrepp som åtgärden innebär.

8. En person som är föremål för en framställning om utlämning får alltså häktas om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den berörda personens förhållanden eller någon annan omständighet finns risk för att han eller hon avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (se 24 kap. 1 § första stycket). Finns det inte i övrigt anledning att anhålla eller häkta den berörde får han eller hon, om det är tillräckligt, i stället meddelas reseförbud och anmälningsskyldighet (se 25 kap. 1 § första stycket).

9. När dessa tvångsmedel aktualiseras i samband med en framställning om utlämning ska prövningen av flyktfara avse risken för att den berörda personen undandrar sig utlämningsförfarandet och därmed den lagföring eller straffverkställighet som framställningen avser. Det bör vidare beaktas

att tvångsmedel kan beslutas även efter det att utlämning har beviljats samt att den som ska utlämnas kan omhändertas och tas i förvar av Polismyndigheten (se 16 § fjärde stycket och 20 § tredje stycket utlämningslagen).

10. Enbart det förhållandet att den berörde vistas i Sverige och inte har inställt sig i den ansökande staten kan inte anses innebära att det finns risk för att han eller hon undandrar sig utlämningsförfarandet (jfr ”Den misstänkte i Dubai” NJA 2007 s. 337). Det måste göras en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

11. En proportionalitetsbedömning ska alltid göras. För utfallet av den bedömningen är det av betydelse vilka tvångsmedel som står till buds i stället för häktning. En mindre ingripande åtgärd ska väljas framför en mer ingripande, om den tillgodoser det eftersträvade syftet. Hur lång tid ett frihetsberövande kan förväntas pågå ska beaktas. I det sammanhanget har det betydelse hur det förfarande som den fortsatta häktningen är beroende av kan förväntas fortlöpa. Brottslighetens svårhet har betydelse för styrkan i den ansökande statens intresse av en utlämning. (Se ”Utlämningshäktningen” NJA 2011 s. 518 särskilt p. 16–20.)

12. För att häktning eller andra tvångsmedel ska komma i fråga i ett utlämningsärende krävs inte att det är utrett att det inte finns några hinder mot utlämning. Att det finns betydande oklarheter som kan innebära att en utlämning inte kommer att kunna beviljas kan beaktas inom ramen för proportionalitetsbedömningen. Om det däremot redan vid prövningen av frågan om tvångsmedel står klart att utlämning inte lagligen kan komma i fråga ska tvångsmedlet inte beviljas (jfr prop. 1957:156 s. 84).

Preskription i utlämningsärenden

13. Utlämning får inte beviljas om straff för det brott som utlämningen avser skulle vara preskriberat enligt svensk rätt (se 10 § andra stycket utlämningslagen). Detta ska ses som ett uttryck för principen om dubbel straffbarhet. Syftet med kravet på dubbel straffbarhet är att säkerställa att den utländska kriminaliseringen och den lagföring eller straffverkställighet som framställningen avser allmänt sett kan ses som godtagbar från svensk synpunkt. (Se ”Utlämning och dubbel straffbarhet III” NJA 2023 s. 1156 p. 5 och 7.)

14. Prövningen ska ske med tillämpning av samtliga relevanta svenska bestämmelser. Det innebär bland annat att såväl åtalspreskription enligt 35 kap. 1 § brottsbalken och absolut preskription enligt 6 § som påföljdspreskription enligt 8 § ska beaktas. Om preskription enligt någon av dessa bestämmelser har inträtt utgör det hinder mot utlämning.

15. När en åtgärd som skulle kunna hindra att preskription inträder har vidtagits i ett annat land, ska den bedömas som om åtgärden hade ägt rum här i landet (jfr ”Utlämning och preskription” NJA 2016 s. 1001 p. 9). Vid tillämpningen av 35 kap. 6 § brottsbalken innebär det att en utländsk dom ska jämföras med ett motsvarande svenskt avgörande. Om den utländska dom i vilken en påföljd slutligt har dömts ut har meddelats inom den tidsfrist som anges i bestämmelsen har absolut preskription enligt svensk rätt inte inträtt.

16. Utlämning får inte heller beviljas om brottet är preskriberat enligt den ansökande statens lagstiftning.

Bedömningen i detta fall

Preskription

17. De brott som begäran om utlämning avser motsvarar stöld och försök till stöld enligt svensk rätt. Det högsta straff som i Sverige hade kunnat följa på vart och ett av brotten uppgår till fängelse i två år (8 kap. 1 § och 23 kap. 1 § brottsbalken). Åtalspreskription inträder därmed fem år från tidpunkten för respektive brott (35 kap. 1 § första stycket 2). SS har enligt handlingarna i målet fått del av åtalet inom den tiden. Påföljdspreskription inträder tio år efter det att domen fått laga kraft (35 kap. 8 § första stycket 2; jfr NJA 2012 not 3). Den tiden har inte löpt ut.

18. Tiden för absolut preskription är femton år (35 kap. 6 § första stycket 2). Den dom genom vilken SS slutligt dömdes till påföljd har meddelats inom den tiden.

19. Uppgiften från myndigheterna i Bosnien och Hercegovina att påföljden enligt bosnisk rätt preskriberas i december 2026 får godtas.

20. Preskription utgör alltså inte hinder mot att besluta om tvångsmedel i utlämningsärendet (se p. 12).

Tvångsmedel

21. Prövningen av om flyktfara föreligger ska avse risken för att SS undandrar sig utlämningsförfarandet och därmed verkställighet av det straff som utlämningsframställningen avser.

22. I det avseendet ska å ena sidan beaktas att han har bott i Sverige i ca 15 år samt att han har bostad och familj här. Han har också, såvitt framkommit, medverkat vid de tidigare utlämningsärendena, trots att han inte varit frihetsberövad annat än inledningsvis. Å andra sidan är det

återstående straffet inte helt kort. Preskription enligt såväl lagstiftningen i Bosnien och Hercegovina som 35 kap. 8 § brottsbalken inträder dessutom inom en inte alltför avlägsen framtid.

23. Vid en samlad bedömning av dessa omständigheter får det anses föreligga en viss risk för att SS undandrar sig utlämningsförfarandet. Risker framstår dock som så begränsad att det är tillräckligt att SS meddelas reseförbud och anmälningsskyldighet. Tingsrättens beslut om häktning ska därför upphävas och ersättas med ett förordnande om reseförbud och anmälningsskyldighet.

I avgörandet har deltagit justitieråden Stefan Johansson, Petter Asp, Cecilia Renfors (referent), Anders Perklev och Katrin Hollunger Wågnert. Föredragande har varit justitiesekreteraren Dennis Andreev.